

Олег Несімко

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінального права і процесу
nodleolviv@gmail.com

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЗОКРЕМА ЗА СТ. 246 – НЕЗАКОННА ПОРУБКА ЛІСУ

© Несімко О., 2017

Знищення лісових насаджень в Україні є однією з найактуальніших проблем сьогодення, що турбує не лише екологів, а й простих громадян. Неконтрольоване вирубування лісів, особливо в зимовий період, досягає критичного рівня. Щодня нелегально вирубують тисячі дерев. Експерти зазначають, що найоб’єктивніше про зменшення площі українських лісів і про вирубування найстаріших масивів свідчать знімки з космосу.

Ключові слова: відповідальність; діяльність. об’єкт; суб’єкт; суб’єктивна сторона; достовірність; незаконність; об’єктивна сторона; види.

Олег Несімко

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЗОКРЕМА ЗА СТ. 246 – НЕЗАКОННА ПОРУБКА ЛІСУ

Уничтожение лесных насаждений в Украине является одной из наиболее актуальных проблем, которая волнует не только экологов, но и простых граждан. Неконтролируемая вырубка лесов, особенно в зимний период, достигает критического уровня. Ежедневно нелегально вырубается тысячи деревьев. Эксперты отмечают, что объективно об уменьшении площади украинских лесов и о вырубке старых массивов свидетельствуют снимки из космоса.

Ключевые слова: ответственность; деятельность; объект; субъект; субъективная сторона; достоверность; незаконность; объективная сторона; виды.

Oleh Nesimko

Institute of Jurisprudence and Psychology
Lviv Polytechnic National University
Department of Civil Law and Procedure
Ph.D., Assoc. Prof.

RESPONSIBILITY FOR ENVIRONMENTAL, INCLUDING ST.246 – ILLEGAL CUTTING OF FORESTS

Destruction of forests in Ukraine is one of the current challenges that concern not only environmental, but also ordinary citizens. Uncontrolled deforestation, especially in winter,

reaches a critical level. Every day, thousands of illegally felled trees. Experts note that the most objective of reducing the area of the Ukrainian forests and felling oldest arrays show pictures from space.

Key words: responsibility activities. object, subject, subjective aspect, reliability, illegality, the objective side, types and so on.

Постановка проблеми. Враховуючи той факт, що погіршення стану лісів в Україні сьогодні є однією з найактуальніших тем. Ця проблема останнім часом бентежить багатьох екологів, простих громадян та народних депутатів. На превеликий жаль, окрім обіцянок наших політиків, реальної користі наші ліси не отримують. Вирубування лісів в Україні нелегально, особливо у зимовий період досягає критичного рівня. Щодня вирубуються та експортуються тисячі дерев. Отримуючи свої дивіденди, влада заплющує на все це свавілля очі, не замислюючись над тим що буде потім.

Аналіз дослідження проблеми. Вагомий внесок у дослідження проблеми внесли такі вчені-юристи: В. І. Андрейцев, Г. І. Балюк, А. Г. Бобкова, М. М. Брінчук, С. О. Боголюбов, А. П. Гетьман, Н. В. Єремєєва, Б. В. Єрофєєв, М. І. Єрофєєв, Е. Н. Жевлаков, І. І. Каракаш, О. С. Колбасов, В. В. Костицький, С. М. Кравченко, П. Ф. Кулинич, Н. Р. Малишева, М. І. Малишко, В. В. Петров, О. О. Погрібний, В. К. Попов, Б. Г. Розовський, О. А. Рябов, В. І. Семчик, Н. І. Титова, Ю. С. Шемшученко, М. В. Шульга та ін.

Мета статті – визначення складу злочину щодо незаконного вирубування лісів.

Виклад основного матеріалу. Відповідальність за кримінальним законодавством настає тільки в разі вчинення особою екологічного злочину. Стаття 11 КК України дає визначення поняття злочину – передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину [2]. Це визначення є загальним і стосується всієї сфери суспільних правовідносин. А підставою кримінальної відповідальності обов'язково є скоєння екологічного злочину. Зазначимо, що для того, щоб діяння визнати злочином необхідно встановити склад злочину. Загальна частина Кримінального Кодексу України вказує, що склад злочину – це сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують саме злочинне, тобто кримінально-каране діяння або бездіяльність. а також не треба забувати, що відповідно до ст. 11 ч. 2 ККУ не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто незаподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

Отже, як бачимо, склад злочину вміщує в себе певну сукупність елементів, які і характеризують сам злочин, тобто стверджують або заперечують його.

До елементів складу злочину згідно з кримінальним законодавством зараховують: об'єкта; об'єктивну сторону; суб'єкта; суб'єктивну сторону.

Тільки наявність усіх елементів визнає діяння злочинним.

Перейдімо відразу до розгляду вузькоспеціалізованого злочинного діяння – екологічного злочину. Почнемо з об'єкта.

Об'єкт екологічного злочину – це ті суспільні правовідносини, що виникають у сферах природо-ресурсних відносин, охорони навколишнього середовища та його компонентів і забезпечення екологічної безпеки, на які посягає злочинець [3, с. 9].

Об'єктивна сторона злочину – це, власне, яким чином виникає діяння (дія чи бездіяльність), яка порушує суспільні відносини в галузі екології.

Суб'єкт злочину – це осудна, деліктоздатна особа, яка досягає віку кримінальної відповідальності за вчинення екологічного злочину. Суб'єктом злочину може бути тільки фізична або посадова особа.

Суб'єктивна сторона – це вина у формі умислу чи необережності, тобто психічне ставлення особи до скоюваного нею екологічного злочину.

Кваліфікуючими ознаками злочину являється: адміністративна преюдиція. Преюдиція – вилучення заперечуваності юридичної ймовірності одного разу доведеного факту. Якщо суд або інший юрисдикційний орган вже встановив певні факти (після їхньої перевірки й оцінки) і закріпив це у відповідному документі, то вони визнаються преюдиціальними – такими, що за нового розгляду справи вважаються встановленими, істинними, такими, що не потребують нового доведення]; завдання злочином значної (істотної) шкоди; вчинення злочину систематично; повторність злочину; вчинення злочину за змовою групою осіб; захворюваність людей або їх загибель; масове знищення об'єктів.

Щодо першої ознаки то вона визнає діяння злочинним тільки в тому випадку, якщо за такі ж дії до особи було застосовано адміністративне стягнення протягом одного року і встановлюється в основному в диспозиції частини першої відповідної статті Кримінального кодексу України. Стосовно інших кваліфікуючих ознак то вони вказують в частині другій відповідної статті Кримінального кодексу України і встановлюють кримінальну відповідальність за скоєння екологічних злочинів.

Кримінальне законодавство встановлює такі покарання за вчинення екологічних злочинів: виправні роботи, штраф, позбавлення волі, конфіскація незаконно добутого, зняття злочину, позбавлення права займати відповідальні посади.

Кримінальна відповідальність за екологічні злочини – це стан розвитку суспільних відносин, в якому реалізуються засоби кримінально-правового покарання осіб, винних у здійсненні екологічного правопорушення з високим рівнем екологічного ризику і екологічної небезпеки для навколишнього природного середовища, природних ресурсів, життя і здоров'я людей [4, с. 202].

Екологічні злочини посягають на суспільні відносини з приводу використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища і екологічної безпеки, які охороняються екологічним законодавством (земельним, водним, лісовим, гірничим, фауністичним, природоохоронним). А отже екологічні злочини порушують його норми.

Аналізуючи кримінальне законодавство України і зокрема Кримінальний кодекс України ми бачимо, що в змісті останнього не має окремої глави, яка б вміщала в себе злочини, які посягають на законодавство про охорону природи і екологічну безпеку. На нашу думку, в силу складної екологічної ситуації, що склалася в Україні необхідно дати вичерпну характеристику екологічним злочинам, визначити їхні склади і вмістити в окрему главу Кримінального кодексу України, а не зробити декілька статей і вмістити у розділ [ст. 236–254].

Професор В. І. Андрейцев розділив екологічні злочини на три види залежно від сфери екологічних правовідносин, на які посягає злочинець [5, с. 202]: злочини в сфері природноресурсових відносин, злочини в сфері охорони навколишнього природного середовища та його компонентів, злочини в сфері екологічної безпеки.

Відповідно до вищевказаної класифікації злочини діляться залежно від об'єкта, тобто суспільних відносин у вищезазначених сферах екологічних правовідносин. На основі об'єкта злочини можна поділити щодо предметної спрямованості. Предметами злочинних діянь у галузі екології є: земля, надра, води, ліси, тваринний світ, рослинний світ не лісового походження, природно-заповідний фонд, виключна морська економічна зона, континентальний шельф, екологічна безпека.

Стосовно кожного предмета злочинного посягання, які за своєю суттю є об'єктами навколишнього природного середовища, існує окрема база законотворчого регулювання – сукупність законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, за злочинне порушення яких настає кримінально-правова відповідальність.

Розглянемо злочини окремо за галузевою спрямованістю.

Інша сфера (галузь) еколого-правових відносин – природноресурсові відносини.

Отже, природні ресурси – це земля, надра, води, ліси, рослинний і тваринний світ, об'єкти природно-заповідного фонду [6, с. 53]. На основі вищезазначених ресурсів люди вступають між

собою у певні відносини, які полягають у тому, щоб управляти цими ресурсами, отримувати з них корисні властивості, які є необхідними для нормального функціонування суспільства і держави. Як відомо, суспільні відносини потребують правового регулювання, а отже, і сукупності нормативно-правових актів. І тут виникає таке явище, як право власності на природні ресурси – це система юридичних норм та інших правових засобів, які регулюють правовідносини на землю, надра, води, ліси, рослинний і тваринний світ, об'єкти природно-заповідного фонду та забезпечують реалізацію повноважень власників щодо володіння, користування і розпорядження цими ресурсами [7, с. 155]. Отже, як бачимо право власності – це сукупність об'єктивних (система правових норм) і суб'єктивних (повноваження різних суб'єктів) прав, які регулюють відносини та забезпечують реалізацію повноважень власників щодо володіння, розпорядження і користування природними ресурсами. На основі вищезазначеного можна зробити висновок, що природноресурсові відносини – це певна сукупність прав і обов'язків з володіння, розпорядження і коректування природними ресурсами. А злочин – це суспільно-небезпечне діяння, яке посягає на визначені права і свободи, порушує нормативно-правові акти, що їх регулюють.

У Кримінальному Кодексі України існують такі злочини, які порушують сферу природноресурсових відносин: самовільне зайняття земельної ділянки (ст. 197-1), незаконна порубка лісу (ст. 246), порушення правил охорони або використання надр (ст. 240), незаконне полювання (ст. 248), незаконне зайняття рибним, тваринним та іншим водним добувальним промыслом (ст. 249), жорстоке поводження з тваринами (ст. 299).

Як помітно із названих статей, будь-яке незаконне володіння, розпорядження чи користування природними ресурсами є кримінально-караним, злочинним діянням. Незаконність таких діянь проявляється в тому, що особа, яка їх вчинила, не мала на те належного права, тому що не є власником природних ресурсів і не отримала спеціального дозволу на користування цими ресурсами.

Отже, розглянемо ст. 246 Кримінального Кодексу України. “Незаконна порубка лісу”.

Цей злочин полягає у тому, що винною особою вирубуються для певних цілей лісові насадження без спеціального на те дозволу. Суспільна небезпечність такого злочину полягає у тому, що ці дії завдають шкоди навколишньому середовищу загалом, науково обґрунтованому, раціональному використанню, охороні і відтворенню лісів. Небезпечність злочинного діяння посилюється і тим, що порубка призводить до ерозії ґрунтів, виснаження річок, погіршення життя людини [8, с. 579].

Об'єктом злочину є – встановлений порядок охорони, раціонального використання і відтворення лісу як важливого елемента навколишнього природного середовища.

Предметом злочину є дерева і чагарники, які ростуть у лісах, захисних та інших лісових насадженнях, у заповідниках або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду. За ст. 246 слід кваліфікувати посягання на сироростучі (живі) дерева і чагарники, які знаходяться на пні (не відділені від коріння), зокрема порубку сіянців, саджанців, підліска.

Для кваліфікації діяння за ст. 246 важливо, що зазначені представники флори (як природного, так і штучного походження) не набули товарно-грошової форми, статусу майна. Протиправне заволодіння заготовленим чи складованим лісом, незаконна порубка з корисливою метою дерев і чагарників у розсадниках, ботанічних і зоологічних садах, квітникарських господарствах, а також інша незаконна порубка поза межами лісового фонду України (наприклад, на сільсько-господарських угіддях, присадибних, дачних і садових ділянках) за наявності підстав утворюють склад відповідного злочину проти власності або самоправства.

З об'єктивної сторони злочин виражається у незаконній порубці дерев і чагарників. У такому разі кваліфікація таких дій за ст. 246 залежить від категорії захищеності лісу, а також інших об'єктів, де здійснюється порубка. Так, незаконна порубка у лісах, захисних та інших лісових насадженнях утворює склад цього злочину лише тоді, коли це заподіяло істотну шкоду. Водночас вчинення таких дій у заповідниках або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, або в інших особливо охоронюваних лісах є вже достатньою підставою для кваліфікації

діяння за ст. 246 – істотна шкода у такому випадку не є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього злочину.

Іншими особливо охоронюваними лісами з урахуванням закріпленої у ст. 246 диференціації кримінальної відповідальності та положень лісового законодавства варто вважати: 1) ліси, що мають наукове чи історичне значення (розташовані на території історико-культурних заповідників, меморіальних комплексів тощо); 2) ліси генетичних резерватів, виділені у встановленому порядку за своїми типовими фітоценотичними, лісівничими та лісорослинними показниками для цього району з метою збереження цінних частин популяції виду, підвиду, екотипу лісової породи; 3) лісоплодові насадження – природні або штучно створені плодово-ягідні і горіхоплідні ліси, що мають спеціальне господарське значення; 4) субальпійські деревні і чагарникові угруповання (розташовані у межах відкритої гірської місцевості – полонин, яйл), угруповання субальпійського поясу. Межі лісових ділянок, визначених для віднесення до однієї з категорій, проводяться по природних межах, кварталних просіках, лініях зв'язку й електромереж та інших чітко визначених на місцевості розмежувальних лініях [9].

Під порубкою розуміється: 1) повне відокремлення дерева або чагарника від кореня будь-яким способом (спилування, зрубування, повалення транспортним засобом тощо); 2) викорчування – видалення деревостану з корінням; 3) пошкодження дерева або чагарника до стану припинення росту (наприклад, відокремлення основних гілок від стовбура дерева). До пошкоджених до стану припинення росту належать дерева з переламаними стовбурами, обідраною корою понад 30 % периметра дерева (незалежно від довжини за висотою стовбура), обшморганою кроною понад половину її довжини, обідраними та зламаними скелетними коренями понад половину периметра стовбура, а також повалені дерева і такі, що мають нахил понад 30 градусів від вертикальної осі.

Порубка є незаконною, якщо вона здійснюється: а) без спеціального на те дозволу, який посвідчується відповідним документом (лісорубним квитком, ордером), виданим уповноваженим органом; б) за дозволом, виданим з порушенням чинного законодавства; в) за наявності дозволу, але з недотриманням передбачених у ньому умов стосовно місця, способу і строків порубки, кількості і порід дерев та чагарників (до початку чи після закінчення установлених у дозволі строків, вирубування цінних і рідкісних дерев та чагарників, занесених до Червоної книги України, хвойних насаджень, наданих для заготівлі живиці, до закінчення терміну підсочки, насінників і плюсових дерев тощо); г) за наявності дозволу на проведення суцільної санітарної рубки, але без дотримання обмежень, встановлених щодо площі, строків, технологій проведення робіт. Вирішуючи питання про те, чи є порубка лісу законною, необхідно враховувати, що в окремих випадках лісорубний квиток дозволяється оформляти протягом місяця від початку рубки (зокрема рубки дерев, що загрожують падінням на лінії зв'язку, електромережі, інші інженерні споруди, або під час проведення аварійно-рятувальних робіт, розчищення судноплавних шляхів).

Незаконність діяння проявляється так:

– коли ліс було вирубано під корінь лісозаготівельними організаціями, підприємствами і установами на ділянках, що не призначені для цього;

– рубка лісу фізичними особами без лісового білета (ордера), або хоча і тими, що мають білет (ордер), але: а) не на тій ділянці, на яку є дозвіл; б) не в тій кількості; в) не тих порід дерев і кущів, на які було дано дозвіл.

Щоб можна було особу притягти до відповідальності за незаконну порубку лісу, необхідно, щоб вона ці дії вчинила щодо дерев і кущів, які належать до лісового фонду України. Згідно зі ст. 4 Лісового кодексу України всі ліси на території України становлять її лісовий фонд. До нього також належать земельні ділянки не вкриті ліською рослинністю, але надані для потреб лісового господарства [10, с. 99].

До лісового фонду не належать: усі види зелених насаджень у межах населених пунктів, які не зараховані до категорії лісів; окремі дерева і групи дерев, чагарники на сільськогосподарських угіддях, садибах, присадибних, дачних і садових ділянках.

Згідно з чинним законодавством ліси України за екологічним і господарським значенням поділяються на I і II групи. Такий поділ має важливе значення для кваліфікації злочинів, оскільки залежно від того, де була вчинена порубка, настає різний ступінь кримінальної відповідальності.

Ліси I групи: ліси, що виконують природоохоронні функції: а) водоохоронні (смуги лісів вздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ та інших водних об'єктів, смуги лісів, що захищають нерестовища цінних промислових риб, а також лісові насадження на смугах відводу каналів); б) захисні (ліси протиерозійні, прогалінні, захисні смуги лісів вздовж залізниць, автомобільних доріг міжнародного, державного та обласного значення, особливо цінні лісові масиви, державні захисні лісові смуги, байрачні ліси, степові переліски та інші ліси степових, лісостепових та гірських районів, які мають важливе значення для захисту навколишнього природного середовища тощо); в) санітарно-гігієнічні та оздоровчі (ліси населених пунктів, ліси зелених зон навколо населених пунктів і промислових підприємств, ліси першого і другого поясів зон санітарної охорони джерел водопостачання та ліси зон округів санітарної охорони лікувально-оздоровчих територій); г) Ліси на території природно-заповідного фонду (заповідники, національні природні парки, пам'ятки природи, природні урочища, регіональні ландшафтні парки, ліси, що мають наукове або історичне значення (включаючи генетичні резервати); д) лісоплодові насадження і субальпійські деревні та чагарникові угруповання [10, ч. 1–5, ст. 36].

До II групи належать ті ліси, що поряд з екологічним мають експлуатаційне значення і для збереження захисних функцій, безперервності та невиснажливості використання яких встановлюється режим обмеженого лісокористування [ч. 6 ст. 36].

Дуже важливою кваліфікуючою ознакою злочину є розмір шкоди, завданий лісовому господарству. Шкода, завдана незаконною порубкою лісу, визначається на підставі такси для обчислення розміру стягнень за шкоду, завдану лісовому господарству незаконною порубкою і пошкодженням дерев і чагарників до ступеня припинення росту, яка була затверджена постановою Ради Міністрів України від 17 грудня 1997р. № 614 “Про установлення матеріальної відповідальності за шкоду спричинену деревам і зеленим насадженням у містах і населених пунктах міського типу”, а також такси, затвердженої постановою Ради Міністрів УРСР від 25.05 1982 р. № 301 “Про відповідальність за порушення лісового законодавства” (в редакції постанови КМ України від 28.09.2003 р. № 808 із змінами, внесеними постановами КМ України від 8.06.2006 р. № 621 “Про внесення змін до деяких рішень Уряду України” від 31.12.04 р. № 887 “Про збільшення такс для обчислення розміру стягнень за шкоду, заподіяну лісовому господарству” (див. п. 18 постанови Пленуму Верховного Суду України від 1.11.2006 р. № 11 “Про внесення змін і доповнень до постанови Пленуму Верховного Суду України” від 26.01.2000 р. № 1 “Про практику розгляду судами справ про відповідальність за порушення законодавства про охорону природи”). Відповідно до постанови КМ України від 29.07.2002 р. № 432 “Про відповідальність за шкоду заподіяну лісу та природним об'єктам рослинного світу” ці такси збільшені у 25 разів. Постановою КМ України від 31.12.2004 р. № 887 ці такси збільшені ще в 10 разів. Відповідно до постанови КМ України від 28.09.2003 р. № 808 зі змінами, внесеними постановами КМ України від 31.12.2004 р. № 887 та 8.06.1996 р. № 621 розмір шкоди залежить: від групи лісів; від діаметра стовбура; цінності конкретних деревостанів (наприклад, за незаконну порубку чи пошкодження платана, горіхів усіх видів та хвойних молодих дерев у грудні–січні розмір шкоди, обчисленої за згаданою такою, збільшується у два рази).

Відповідно до Закону від 16.06.1992р. “Про природно-заповідний фонд України” розмір шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд, визначається на підставі кадастрової еколого-економічної оцінки включених до його складу територій і об'єктів, яка проводиться згідно з цим законом, і такс для обчислення розміру шкоди, спричиненої порушенням цього законодавства, затверджених постановою КМ України від 3.04.2005 р. № 239 (див. п. 16 та абз. 3 п. 20 постанови Пленуму Верховного Суду України від 26.01.2000 р. № 1 “Про практику розгляду судами справ про відповідальність за порушення законодавства про охорону природи” // Бюлетень... – с. 204, а також зміни, внесені постановою Верховного Суду України від 1.11.2006 р. № 11).

Порушення порядку заготівлі деревини, яке безпосередньо не полягає у незаконній порубці лісу (наприклад, залишення на лісосіках пнів вище встановленого розміру, захарашування місць вирубки відходами, залишення недорубів або зрубаних дерев у завислому стані, ведення рубок способами, які викликають ерозію ґрунту), тягне не кримінальну, а адміністративну відповідальність (ст. 64 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р.).

Незаконна порубка дерев і чагарників у лісах, захисних та інших лісових насадженнях визнається закінченим злочином з моменту заподіяння в результаті незаконної порубки лісу істотної шкоди, а вчинення таких дій у заповідниках або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, або в інших особливо охоронюваних лісах – з моменту відокремлення дерева або чагарника від кореня або заподіяння зазначеним представникам флори пошкоджень, які викликають їх загибель або припинення росту. Та обставина, що особа ще не встигла скористатись незаконно здобутим, на кваліфікацію вчиненого за ст. 246 як закінченого злочину не впливає.

Вирішуючи питання про те, чи є заподіяна незаконною порубкою шкода істотною (оціночне поняття), потрібно у кожному конкретному випадку враховувати вартість, екологічну цінність (наприклад, занесення дерева або чагарника до Червоної книги України), кількість незаконно вирубаного лісу, розмір шкоди, завданої довкіллю, зокрема обчисленої за відповідними таксами. Шкода визнається істотною зокрема тоді, коли були знищені певні види дерев у тій чи іншій місцевості, погіршилися породний склад, якість, захисні, водоохоронні й інші екологічні властивості лісу, виникли труднощі у відтворенні заліснення в певній місцевості, знизилась якість атмосферного повітря, змінилися ландшафт місцевості, русло річки, сталась ерозія ґрунту.

Повторність – це вчинення порубки лісу хоча б вдруге, якщо не минули строки давності притягнення особи до адміністративної відповідальності, зазначеної у ст. 38 КУпАП. Для притягнення до кримінальної відповідальності не має значення чи притягався винний раніше за незаконну порубку лісу до адміністративної відповідальності.

Під систематичністю незаконної порубки лісу треба розуміти вчинення трьох і більше кримінально-караних порубок лісу (у межах строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності).

Великий розмір шкоди завданої незаконною порубкою лісу характеризується такими критеріями: кількістю дерев і кущів; цінністю породи дерев; діаметром дерев на пні в сантиметрах; групою лісу; шкодою у грошовому вираженні; шкода, заподіяна навколишньому середовищу (тобто рослинному, тваринному світові, водним джерелам, ґрунті, атмосферному повітрю тощо).

Цей злочин може бути вчинений тільки умисно і особою, яка досягла 16-річного віку. Якщо незаконну порубку лісу вчинила посадова особа і в її діях є ознаки посадового злочину, їх треба кваліфікувати за сукупністю злочинів за ст. 246 та 365 КК України (зловживання владою або посадовим становищем).

Висновки. Поняття незаконної порубки лісу ґрунтується на загальних ознаках діяння як злочину, а отже, ґрунтується на елементах складу злочину незаконної порубки лісу.

Предметом цього злочину є сиророслі дерева та чагарники, які стоять на пні та ростуть на території лісового фонду. Такими можна розглядати лише дикорослі деревостани або лісові насадження, які набули корисних властивостей дикорослих лісів.

Суб'єктом незаконної порубки лісу може бути осудна фізична особа, яка досягла шістнадцятирічного віку, зокрема службова особа.

Основним безпосереднім об'єктом незаконної порубки лісу є суспільні відносини, які забезпечують науково обґрунтоване, раціональне використання лісів, їхню охорону та відтворення для теперішніх і майбутніх поколінь.

Родовий об'єкт незаконної порубки лісу можна визначити як сукупність суспільних відносин, що забезпечують охорону природного середовища навколо людини, його покращення та оздоровлення поряд з раціональним використанням і відтворенням природних ресурсів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131. 3. Петров В. В. Экологическое преступление: понятие и составы // Зеленый мир, 1991 р. – 324 с. 4. К. А. Рябетько *Екологічне право України: Навчальний посібник*. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 438 с. 5. Андрейцев В. І. *Екологічне право : Курс лекцій : навч. посіб. для юрид. фак. вузів*. – К. : Вентурі, 2006. – 208. 6. Розметаев С. В. *Право собственности на природные ресурсы в Украине*. Харьков, 1995. – 53 с. 7. Шевченко Я. М. *Власник і право власності / Я. М. Шевченко, М. В. Венецька та ін.* – К. : Наук. думка, 1994. – 355 с. 8. *Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін. ; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація.* – К. : Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2006. – 1184 с. 9. *Лісовий кодекс України в редакції Закону України від 8 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України.* – 2006. – № 21. – Ст. 170. 10. *Юридическая ответственность за экологические правонарушения : монография / Под ред. А. И. Бобылева, Н. А. Духно.* – М. : Юрид. институт ИИТа, 2001. – 439 с.

REFERENCES

1. *Konstytutsiya Ukrayiny, pryynyata 28 chervnya 1996 roku* [The Constitution of Ukraine, adopted June 28, 1996] Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 1996. Vol. 30. 141p. 2. *Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny vid 5 kvitnya 2001 r* [The Criminal Code of Ukraine on April 5, 2001] Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2001. Vol. 25. 131p. 3. Petrov V. V. *Jekologicheskoe prestuplenie: ponjatie i sostavy* [Environmental crime: the concept and formulations] Zelenyj mir, 1991 r. 324 p. 4. K. A. Ryabets' *Ekolohichne pravo Ukrayiny: Navchal'nyy posibnyk* [Ekologichne Law of Ukraine: The Teaching posibnyk]- K. : Center uchbovoi literaturi, 2009. 438 p. 5. *Andreytsev V. I. Ekolohichne pravo: Kurs lektsiy: Navch. posibnyk dlya yuryd. fak. vuziv* [Andreytsev V. I. Ekologichne right: Course lektsiy: Navch. posibnyk for jurid. factor. vuziv]. K. : Venturi, 2006. 208 p. 6. Rozmetaev S. V. *Pravo sobstvennosti na prirodnye resursy v Ukraine* [Rozmetaev S. V. Ownership of natural resources in Ukraine] Har'kov, 1995. 53 p. 7. Shevchenko Ya. M., Venets'ka M. V. ta inshi. *Vlasnyk i pravo vlasnosti*. [Owner and ownership.]. K. : Nauk. dumka, 1994. 355 p. 8. *Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny: naukovo-praktychnyy komentar / Yu. V. Baulin, V. I. Borysov, S. B. Havrysh ta in., za zah. red. V. V. Stashysa, V. Ya. Tatsiya* [Kryminalnyy Code of Ukraine: Scientific-practical commentary]. K. : Kontsern “Vydavnychyy Dim “In Yure”, 2006. 1184 p. 9. *Lisovyy kodeks Ukrayiny v redaktsiyi Zakonu Ukrayiny vid 8 lyutoho 2006 r* [Forest Code of Ukraine Law of Ukraine on February 8, 2006] Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2006. Vol. 21. 170 p. 10. *Juridicheskaja otvetstvennost' za jekologicheskie pravonarusheniya : monografija / Pod red. A. I. Bobyleva, N. A. Duhno* [Legal liability for environmental offenses: monograph] – M. : Jurid. institut IITa, 2001. 439p.

Дата надходження: 04.01.2017 р.